

Komplementära granskningskriteriers betydelse för hur doktorsavhandlingars kvalitet beskrivs: En analys av fakultetsopponenters sammanfattande kommentarer av doktorsavhandlingar 2000-2015.

Getahun Yacob Abraham,
PhD, lektor
getahun.yacob.abraham@kau.se;
getahun_yacob.abraham@hb.se

Maria Kristina Börebäck
MSc, doktorand, universitetslärare
maria.kristina.boreback@kau.se

Sammanfattning

Denna artikel beskriver hur fakultetsopponenter motiverar avhandlingars kvalitet i populärvetenskapliga sammanfattningar som publicerats i tidskriften *Pedagogisk forskning i Sverige* under perioden 2000-2015. I artikeln fokuseras granskningskriterier som gäller relevans, förståelse av forskningsfältet, presentation av texten och dess kommunicerbarhet, originalitet och bidrag samt självständighet, vilka alla kompletterar de grundläggande granskningskriterierna. I artikel fokuseras hur dessa granskningskriterier kommer till uttryck och används när fakultetsopponenter beskriver en avhandling som de har granskat. Syftet är att tydliggöra hur dessa granskningskriterier framställs när fakultetsopponenter lyfter fram vad som är betydelsefullt i avhandlingarna. Studien omfattar 59 sammanfattande texter från 60 olika disputationstillfällen. Avsikten är att bidra till en djupare förståelse av dessa granskningskriterier och hur de kommer till uttryck, till nytta för doktorander, handledare och fakultetsopponenter.

Nyckelord

doktorsavhandling, komplementära granskningskriterier, fakultetsopponent, pedagogik och utbildningsvetenskap

Inledning

Doktorsavhandlingar inom utbildningsvetenskap omfattas, enligt Askling (2006), av följande forskarutbildningsämnen: pedagogik, pedagogiskt arbete, didaktik, ämnesdidaktik och specialpedagogik. En sökning i databasen för Digitala Vetenskapliga Arkivet (DiVA5) visar att 947 avhandlingar lades fram inom utbildningsvetenskap vid olika lärosäten i Sverige under åren 2000-2015.

De grundläggande granskningskriterierna för doktorsavhandlingar i utbildningsvetenskap behandlar hur ett forskningsproblem tydliggörs, samt hur syfte, frågeställningar, teori, metod, resultat och diskussion presenteras och binds samman i avhandlingstexten. Det som fångat vårt intresse är hur fakultetsopponenter motiverar doktorsavhandlingars kvalitet och det tolkningsutrymme som finns i dessa motiveringar. Vi har valt att fokusera på de komplementära granskningskriterierna; relevans, förståelse av forskningsfältet, hur avhandlingen presenteras och kommuniceras, originalitet och bidrag samt självständighet, då tolkningen av dessa kriterier inte är självklar för den som inte deltog i granskningsprocessen. Det är hur fakultetsopponenterna använder och ger uttryck för dessa komplementära granskningskriterier som utgör det centrala temat för denna artikel.

För att förstå hur de komplementära granskningskriterierna framträder i granskningsarbetet så har fakultetsopponenters populärvetenskapliga sammanfattningar analyserats. Texterna är hämtade ur tidskriften *Pedagogisk Forskning i Sverige*, där de publicerats under rubriken *Fakultetsopponenten sammanfattar*. Rubriken, *Fakultetsopponenten sammanfattar*, har funnits med i tidskriften alltsedan första numret 1996. *Pedagogisk Forskning i Sverige* är en vetenskaplig tidskrift som riktar sig till ”alla som är intresserade av pedagogiska frågor... [och] ... särskilt till forskare, lärare, doktorander och studerande vid universitet och högskolor i Sverige och övriga Skandinavien” (*Pedagogisk Forskning i Sverige*, u å).

För att förstå granskningsarbetet är det viktigt att redogöra för fakultetsopponentens roll. Rollen som fakultetsopponent i Sverige skiljer sig något från rollen som examinator (engelska examiner) i andra länder (Hamilton m.fl., 2003; Poole, 2015). I många länder har den utsedda examinatorn ansvar för att betygsätta doktorsavhandlingen (Klinkler & Jackson, 2004; Lovitts, 2007), medan det i Sverige är en betygsnämnd som sätter betyget (Hamilton m.fl., 2003). I Sverige bedöms en doktorsavhandling med betygen godkänd eller icke godkänd (Hamilton m.fl., 2003), men när det gäller betygsättningen av doktorsavhandlingar i andra länder så finns också andra betygsskalor (Klinkler & Jackson, 2004; Lovitts, 2007). Fakultetsopponenten i Sverige ansvarar för den offentliga granskningen av ett avhandlingsarbete. En offentlig granskning av doktorsavhandlingar sker dock inte i alla länder (Hamilton m.fl., 2003). Vid en disputation i Sverige får

⁵ DiVA: <http://www.diva-portal.org>

fakultetsopponenten i uppdrag från respondentens (doktorandens) institution att granska den aktuella avhandlingen och att föra ett offentligt kritiskt samtal med doktoranden (Hamilton m.fl., 2003). Detta innebär att fakultetsopponenten sammanfattar avhandlingstexten, ställer frågor till doktoranden avseende innehåll och upplägg, kritiskt granskar doktorandens argument samt avslutningsvis ger ett samlat omdöme.

Metod/tillvägagångssätt

I *Pedagogisk forskning i Sverige* sammanfattade fakultetsopponenter 6,3 % (60) av de sammanlagt 947 avhandlingar som lades fram i Sverige 2000 – 2015. Avgränsningen till den aktuella tidskriften begränsar studiens omfattning och i viss mån dess generaliserbarhet. Totalt omfattar studien sammanfattningar från 60 disputationstillfällen. Två av granskningarna är sammanfattade och genomförda av samma fakultetsopponent och presenterad i en gemensam text. Totalt skrevs texterna av 46 fakultetsopponenter, 28 män och 18 kvinnor⁶. Av dessa fakultetsopponenter är 34 från svenska lärosäten, en från Danmark, fem från Finland, fyra från Norge, en från Nya Zeeland och en från Sydafrika. De fakultetsopponenter som valt att skriva en sammanfattning är huvudsakligen män (61%). Detta återspeglar i viss mån den manliga dominansen på akademiska nyckelpositioner i Sverige, där cirka 70% av landets professorer är män (UKÄ, 2016; Allbright, 2019). Detta kan ställas mot att de flesta disputer (68%) var kvinnor.

En kvalitativ innehållsanalys gjordes av 59 texter. Dessa texter är publicerade under rubriken *Fakultetsopponenten sammanfattar* i tidskriften *Pedagogisk forskning i Sverige* under åren 2000 – 2015⁷. Tidskriftens redaktion går igenom texterna, men ingen peer review-granskning görs. Sammanfattningarna omfattar maximalt 3000 ord, men i övrigt ger tidskriften inga instruktioner⁸. Texterna riktar sig, som Nilholm (2007) skriver, till dem som inte deltagit vid disputationstillfället. Den populärvetenskapliga formen för texten ger författarna, det vill säga fakultetsopponenterna, utrymme att uttrycka sig både formellt och icke formellt kring granskningsarbetet. I sammanfattningarna beskriver fakultetsopponenterna avhandlingens syfte, frågeställning, metod, teoretiska perspektiv, resultat och diskussion, samt avslutar med en övergripande helhetsbedömning. Det är först efter att doktoranden och uppdraget introducerats för läsaren som fakultetsopponenten i sin sammanfattande text presenterar sin kritiska granskning av avhandlingen. Granskningen inkluderar reflektioner över styrkor, svagheter och tankar om vidare forskning.

⁶ Sju män står för 19 fakultetsopponeringar och två kvinnor står för fyra fakultetsopponeringar och tre sammanfattande texter.

⁷ Pedagogisk Forskning i Sverige 2000, ÅRG 5. Nr 2 - Pedagogisk Forskning i Sverige, ÅRG 20, NR 3-4, 2015. ISSN 1401-6788.

⁸ <http://pedagogiskforskning.se/riktlinjerguidelines/>

En innehållsanalys genomfördes för att identifiera hur fakultetsopponenter värderat doktorsavhandlingar och motiverat detta. I den utvärderande kvalitativa innehållsanalysen, som baseras på Kuckartz (2014) resonemang, har både det synliga, explicita innehållet i texten och den underförstådda, implicita innebörden i texten analyserats. Avsikten var att skapa en förståelse för hur fakultetsopponenten resonerat i sitt granskningsarbete. Analysenheterna som valts ut är avsnitt ur texterna som beskriver doktorsavhandlingens kvalitet. Dessa avsnitt kan betraktas som direkta och indirekta meningsenheter. Kategorier växte fram under läsningen av materialet och identifierades med följande kategorier: relevans, förståelse av forskningsfältet, presentation av texten och kommunicerbarhet, originalitet och bidrag samt självständighet. Dessa kategorier knöts därefter till hur motsvarande idéer kategoriserats och definierats i litteratur och i policydokument. Därefter analyserades innebörden, det vill säga hur fakultetsopponenterna uttrycker eller beskriver en kvalitet. Slutligen identifierar vi hur varje enskilt granskningskriterium kommer till uttryck genom att belysa hur fakultetsopponenterna uttrycker kvalitativa skillnader i sina granskningar.

I resultatdelen kommer endast komplementära granskningskriterier att presenteras. I analysen fokuseras granskningspraktikens resultat och hur granskningskriterier kommer till uttryck i fakultetsopponenternas motiveringar. Detta innebär att kvalitativa skillnader hos granskningskriterierna framträder.

Kortfattad redogörelse av hur granskningskriterier beskrivs i litteratur

Ett grundläggande krav är att en avhandlingstext ska skrivas som en akademisk text, vilken utgör en egen litterär genre. Avsikten är att läsaren ska känna igen en avhandling och dess delar, såsom syfte, frågeställning, metod, teori, resultat och diskussion. Hur ett avhandlingsarbete genomförs och hur resultatet presenteras varierar dock mellan olika vetenskapliga discipliner och traditioner. Standardiseringskrav har under senare år vuxit fram både nationellt och internationellt. Bolognaprocessen betonar till exempel samarbete och standardisering (European Ministers in charge of Higher Education, 1999; Utbildningsdepartementet, 2004; Fejes, 2006). Europiska Unionen har ett ramverk för kvalifikationer som är indelat i åtta nivåer, och som integrerats i det svenska utbildningssystemet, där forskarutbildning ligger på nivå åtta (EU, 2018; Myndigheten för Yrkeshögskolan, 2015).

I Högskoleförordning (SFS 1993:100) tydliggörs att doktoranden ska visa ”en systematisk förståelse av forskningsområdet, förtrogenhet med vetenskaplig metodik, väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen, visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande, [och] visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redighet”. Förordningen (SFS 1993:100) definierar granskningskriterierna, men öppnar också möjligheter för lokala bestämmelser

”inom ramen för kraven”. Detta lämnar ett utrymme för hur granskningskriterierna kan tolkas.

En avhandling förväntas med andra ord undersöka ett fenomen eller ett problemområde, bidra till kunskapssamhället genom egen forskning, samt visa på tydlighet och systematik (Kilbourn, 2006). Denna tolkning stämmer väl överens med resultatet av en fokusgruppsstudie från USA, där Lovitts (2007) beskriver hur 276 akademiker från nio olika universitet och tio olika vetenskapliga ämnen resonerar om bedömning av avhandlingsarbeten. Akademikerna menar att syftet med ett avhandlingsarbete är ”to make an original and significant contribution” (Lovitts, 2007, s. 30). Resultatet pekar på att en avhandling är både en process och en produkt; en process som lär studenter hur de kan visa vad de kan, hur de behärskar fältet, samt förbereder dem för framtiden inom akademien (Lovitts, 2007). Avhandlingsarbetet kan, enligt Lovitts (2007), ses som en övergångsrit, där doktoranden ska visa sig värdig genom att med kännedom om forskningsfältet skriva ett självständigt, kritiskt och sammanhängande arbete med originalitet och kunskapsbidrag (Lovitts, 2007, s. 29). Avhandlingar rangordnas i Lovitts (2007, ss. 36-38) fyrgradiga skala för bedömning som ”Outstanding, Very Good, Acceptable and Unacceptable” (s. 35).

Betydelsen av de komplementära granskningskriterierna blir tydlig i en internationell studie⁹ av Trafford m.fl. (2014), där det avslutande kapitlet i 100 avhandlingar från fyra olika universiteten studerats. Trafford m.fl. (2014) undersökte kriterierna för att bedöma avhandlingarna. Genom sin granskning fann de kvalitetskriterierna originalitet, ett ordentligt kunskapsbidrag och självständighet. Ett liknande resultat finner vi i en svensk studie som omfattar fjorton avhandlingar som underkändes under åren 1984-2003. Skälen för underkännande definierades som otydlighet angående originalitet, kunskapsbidrag och självständighet (Sandstedt och Stigmar, 2006).

Trafford och Leshem (2008, s. 19) beskriver kriterier för ett godkänt respektive väl godkänt avhandlingsarbete i en fyrfältsmatris: fält A handlar om teknologiska aspekter, fält B om teoretiska perspektiv, fält C om forskningspraktik och fält D om forskningsförmågan på högre nivå, (*doctorateness*). Fälten A-C räknas som förgrundsfaktorer för fält D. Forskningsförmågan, *doctorateness*, bekräftas genom behärskning av de övriga fälten. Enligt Trafford och Leshem (2008) uppfylls *doctorateness* genom att doktoranden identifierar en kunskapslucka i ämnet och genomför en forskningsstudie som fyller kunskapsluckan. I avhandlingsprocessen ingår både en tydlig presentation av arbetet och ett kunskapsbidrag till forskningsfältet. Trafford och Leshem (2008, s. 38) resonerar kring relationen mellan delarna, synergien som skapas mellan delarna och hur resultatet i avhandlingen presenteras för att ses som övertygande. De beskriver hur delarna skapar ett mönster som ”a jigsaw puzzle” eller ”a mosaic” (Trafford & Leshem, 2009, ss. 308-315), där relationer mellan delarna förstärks genom att innehållet placeras på rätt plats i

⁹. Fyra universitet från tre länder, England, Israel och Sydafrika.

avhandlingen De betonar att ”Synergy is a major determinant of *doctorateness*” (Trafford & Leshem, 2009, s. 315).

I litteraturgenomgången nedan åskådliggörs kortfattat vad som kan avses med de komplementära granskningskriterierna relevans, förståelse av forskningsfältet, presentation av text och dess kommunicerbarhet, originalitet och bidrag, samt självständighet när de används för att definiera en avhandlings kvalitet. Dessa beskrivningar hjälper oss att kategorisera det empiriska materialet i resultatet.

Relevans

Forskaren/doktoranden måste, enligt Sarros m.fl. (2005), alltid visa att innehållet i det vetenskapliga arbetet är relevant för det forskningsfält som texten riktar sig mot. Relevans kan, enligt Holbrook m.fl. (2004) samt Kyvik och Thune (2015), delas in i inomvetenskaplig relevans och utomvetenskaplig relevans. Inomvetenskaplig relevans handlar om den praktiska tillämpbarheten av resultatet i framtida forskning (Holbrook m. fl., 2004; 2015; Kyvik & Thune, 2015). Utomvetenskaplig relevans handlar om nyttoaspekten, både som direkt tillämpbar i samhället och för att förändra samhället i en positiv riktning (Holbrook m. fl., 2004; 2015; Kyvik & Thune, 2015). En avhandling kan därmed bedömas som relevant, både utifrån ett behov inom forskningsfältet och utifrån dess praktiska användbarhet, vilket gör relevans kontextbundet.

Förståelse av forskningsfältet

I en avhandling tydliggörs förståelsen av forskningsfältet genom hur doktoranden navigerar inom detta (Sarros m.fl., 2005). Genom att presentera aktuell och relevant forskning tydliggör doktoranden att den är insatt i det specifika forskningsfältet. Blummer och Kenton (2014) menar att det idag krävs mycket arbete för att hitta lämplig litteratur eftersom tillgången till specialiserad forskning ständigt ökar. Det räcker inte att hitta lämplig litteratur, den måste också bearbetas och sättas i förhållande till avhandlingsarbetet så att dess relevans framkommer. Förståelse av fältet kräver enligt Holbrook m.fl. (2007):

(1) ‘working understanding’ of the literature—demonstrating a familiarity that resulted in at least a reasonable level of analysis and synthesis; (2) ‘critical appraisal’ of the literature—the scholarly activity of weighing up the body of work; (3) direct ‘connection’ of literature to the candidate’s findings; and (4) the demonstration of ‘disciplinary perspective’. (Holbrook m. fl. 2007, s. 352).

En litteraturgenomgång ska med andra ord även resultera i att det vetenskapliga perspektivet framträder och diskuteras kritiskt (Holbrook m.fl., 2007). Doktoranden visar genom sina aktiva val av litteratur både sin medvetenhet och sitt engagemang för forskningsfältet.

Presentation av texten och kommunicerbarhet

Presentationen av en akademisk text skiljer sig från andra textgenrer. Klarhet och ett logiskt sammanhang gör det lättare för läsaren att förstå avhandlingen. I en avhandlingstext krävs en specifik och tydlig struktur, ett logiskt arrangemang av delarna, ett kritiskt förhållningssätt, ett förståeligt vetenskapligt språk, samt användning av relevanta begrepp inom avhandlingens ämne eller forskningsfält (Holbrook m.fl., 2004; Kyvik & Thune, 2015).

Originalitet och bidrag

Belcher (2009) betonar vikten av att vara försiktig med att använda begreppet originalitet. Begreppet är komplext, vilket framkommer i följande citat: "what is deemed original may vary between disciplines, programmes, and even individual projects." (Baptista, m. fl. 2015, s. 57). Originalitet är kontextberoende och därför komplicerat att bedöma. Ett av målen med avhandlingsarbeten är, enligt Holbrook m.fl. (2007), att skapa och tolka ny kunskap genom grundforskning. Originalitet är, enligt Kyvik och Thune (2015), ett förhållande mellan aktuell kunskap, eller teori, i den meningen att forskningen bidrar med nya perspektiv, data eller metoder. De sammanfattar komplexiteten i begreppet originalitet i följande citat: "What exactly constitutes originality in doctoral theses is, however, open to interpretation" (Kyvik & Thune, 2015, s. 771).

Enligt Kyvik och Thune (2015) är resultatets *användbarhet* signifikant för om arbetets originalitet ska uppfattas som positivt. Det är viktigt att kombinera originaliteten med ett forskningsbidrag som är användbart inom forskningsfältet och eller i samhället, menar Kyvik och Thune (2015). Ett arbete som visar originalitet lyfter fram något som andra inte har sett eller forskat om. På så sätt blir arbetet ett bidrag till kunskapsfältet, och möjligen även till samhällsnytta.

Enligt Tinkler och Jackson (2004) finns ett relationellt förhållande mellan originalitet och bidrag där originalitet konstituerar kunskapsbidraget eller definieras som ett originellt bidrag. Detta överensstämmer med hur Kyvik och Thune (2015) uttrycker att det: att det finns en dialektisk relation mellan originalitet och bidrag. Exempelvis knyts bidrag till originalitet när forskningsbidraget ses som nyskapande.

I nyskapande forskning kan bidraget handla om att nya teorier, metoder eller olika typer av *ny* kunskap utvecklas (Sarros m.fl., 2005; Kyvik & Thune, 2015). Begreppet *ny*, menar Belcher (2009), pekar på vad forskningen tillför vetenskapsfältet, alternativt vad forskningsresultatet tillför redan välkända fenomen.

Självständighet

I granskning av självständighet beskrivs doktorander som presumtiva kollegor, "a 'peer', i.e. their readiness to enter the academy" (Yates, 2004, p. 81). Granskning av ett avhandlingsarbete gäller med andra ord även doktorandens potential som framtida

forskare och kollega, vilket Holbrook m.fl. ger exempel på i följande citat: "A credible doctoral performance in evaluating the literature, identifying the strengths and weaknesses of previous studies, and their contribution as well as one's own, is to demonstrate a capacity for peer review" (2007, s. 338). Doktoranden visar sin självständighet genom att identifiera ett problemområde som kan utforskas, ställa relevanta forskningsfrågor samt genom att använda en metod och en teori som är anpassade till problemområdet. Hur resultatet, diskussionen och förslag på framtida forskning presenteras kan också vara uttryck för självständighet. Avhandlingen ska med andra ord visa doktorandens kapacitet att bedriva forskning på egen hand, utan handledare, i framtiden, vilket både Holbrook m. fl., (2004) och Sarros m.fl. (2005) framhåller.

Resultat och analys av fakultetsopponenters resonemang

I detta avsnitt presenteras och analyseras hur komplementära granskningskriterier används när fakultetsopponenter sammanfattar sina granskningar av doktorsavhandlingar i en svensk kontext. De kriterier som belyses är sådana som fakultetsopponenterna använt när de motiverat sina granskningar. Hänvisningar i detta avsnitt görs endast till fakultetsopponenternas sammanfattningar i tidskriften *Pedagogisk forskning i Sverige*. I de sammanfattande granskningarna lyfts dels hur en enskild avhandlings kvalitet definieras, dels hur kvaliteterna hos en avhandling kan förstås i mer allmänna termer.

Rubrikerna relevans, förståelse av forskningsfältet, presentation av texten och kommunikerbarhet, originalitet och bidrag, samt självständighet används för att presentera huvudkategorierna i resultat och analys.

Relevans

Fakultetsopponenterna markerar att en avhandling är relevant genom att de lyfter fram hur texten väcker tankar, inspirerar eller öppnar vägar för framtida studier. "En bra avhandling väcker nya frågor, så också denna" skriver Forstorp (2010b, s. 229), vilket tydliggör avhandlingens relevans. I sammanfattningarna diskuteras både inre och yttre relevans. Olin Lauritzen (2000) beskriver avhandlingens relevans för "pedagogisk praxis" och "pedagogisk relevans" genom att koppla till ett specifikt forskningsfält. Detta stämmer väl överens med hur Brändström (2001) beskriver relevans:

Här lämnas ett väsentligt bidrag till den vetenskapliga pedagogiken och då avhandlingen dessutom har stark relevans för pedagogisk praxis borde den vara intressant läsning även för lärare och lärarstudenter (Brändström, 2001, s 153).

Brändström (2001) lyfter resultatets relevans för den praktiska verksamhet och vilka grupper som kan ha nytta av avhandlingen. Detta är exempel på både inre (vetenskaplig) och yttre (praxis) relevans. Brändström (2007) diskuterar betydelsen av inre relevans genom att peka på att det handlar om motivet bakom studien, liksom behovet av att *bidra med kunskap* till ett *utforskat* forskningsfält. Relevans kan också handla om att prova

en ny ansats inom ett etablerat forskningsfält, vilket knyter relevansen till forskningsbidraget. Gustafsson (2012, s. 267) ger exempel på ett avhandlingsarbete där den ”aktuella studien just för att pröva om variationsteorin har något att tillföra för de lärare som arbetar med montessoripedagogik”. Ett annat exempel på relevans är när avhandlingsarbeten bidrar till forskningsfältet genom att kritiskt förhålla sig till etablerade modeller: Gustafsson (2013) lyfter ett exempel där den etablerade policyn inom utbildningen inte längre motsvarade de verkliga förhållandena.

Sammanfattningsvis handlar relevans om att sätta in avhandlingsarbetet i ett akademiskt sammanhang och motivera varför studien genomförts. Det handlar dels om ett kritiskt förhållningssätt till det etablerade forskningsfältet (genom att exempelvis öppna upp för nya frågor, infallsvinklar eller perspektiv), dels om att bidra till den praktik som behandlats i avhandlingsarbetet.

Förståelse av forskningsfältet

När det gäller litteraturgenomgången och doktorandens förståelse av fältet framkommer både positiva och mindre positiva kommentarer i fakultetsopponenternas sammanfattningar. Exempel på när fakultetsopponenten bedömer att doktoranden är väl insatt i forskningsfältet framkommer i följande resonemang: En fakultetsopponent skriver att doktoranden ”i sin avhandling [ger] ett beläst intryck och uppvisar goda insikter inom område” (Brändström, 2001, s. 153). Ett annat exempel är när Næslund (2014, s. 74) skriver att ”under perioden 2005-2010 publicerades 605 kollegialt granskade artiklar på området. [...] efter [doktorandens namn] noggranna genomgång kvarstår endast arton stycken, det vill säga tre procent, som håller måttet för syftet”. Doktorandens förståelse identifieras dels utifrån uttrycket *beläst*, dels som *noggrannhet* i urvalsprocessen. Gustafsson (2006, s. 315) beskriver förståelsen av fältet genom att belysa hur doktoranden uttrycker kunskaper ”bortom det sociala och de ibland alltför väl upptrampade spåren”.

Det finns fakultetsopponenter som kritiserar begränsningen av en forskningsöversikt, där kritiken pekar på oplanerade val av litteratur, avsaknad av internationell forskning, eller att litteraturen inte knyts till avhandlingens resultat (Bergqvist, 2007; Næslund, 2014 och Qvarsell, 2008). Ett exempel är när Qvarsell (2008, s. 313) uttrycker att: ”Forskningsöversikten är begränsad, framförallt när det gäller internationell forskning”. Dessa citat tydliggör vikten av, och akademiens önskan om, att lyfta forskningen från den lokala kontexten till den internationella akademiska arenan.

Sammanfattningsvis lyfts vikten av att avgränsa den tidigare forskningen och kunna bedöma vad som är tillräckligt. Uttryck som *beläst intryck*, *noggrannhet* och *bortom de väl upptrampade spåren* används för att motivera granskningen. Fakultetsopponenterna lyfter vikten av att kunna motivera val av litteratur samt att den valda litteraturen ska knyta an till avhandlingsarbetets syfte och frågeställningar. Vikten av att ha ett internationellt förhållningssätt samt att en tydlig kritisk granskning betonas.

Presentation av texten och kommunicerbarhet

Hur texten presenteras får enligt fakultetsopponenterna betydelse för hur avhandlingen uppfattas. Möller (2000) beskriver till exempel att en text är välskriven. Fritzell (2007) och Hemlin (2010) beskriver vikten av att innehållet kommuniceras på ett tydligt sätt. Løkensgard Hoel (2008), menar att hur innehållet presenteras är avgörande för bedömningen av avhandlingstexten. Detta stämmer väl överens med Uljens (2005) resonemang om vikten av att texten är välstrukturerad för dess läsbarhet.

Hemlin (2010 ss. 75-76) skriver att avhandlingen har ”en tydlig struktur och är välskriven [vilket gör att den] är lättillgänglig”. Wickman (2004, s. 149) lyfter fram strukturens betydelse för textens kommunicerbarhet i följande citat: ”trots sin behandling av en rad teoretiskt svåra begreppsområden, är [avhandlingstexten] välskriven och välstrukturerad”. M. Persson (2007) uttrycker att doktoranden ”behärskar ämne och material bra och presenterar det på ett för läsaren pedagogiskt sätt”.

Betydelsen av hur avhandlingarnas empiri och analys presenteras lyfts av Kärrby (2000) och Hemlin (2010), som tar upp vikten av att detta görs på ett tydligt och strukturerat sätt. Bergqvist (2007, s 68) skriver till exempel att det ”refereras till studier på ett ibland irriterande svepande sätt”. Ahlström (2006) beskriver brister i hur empirin presenteras och att det saknas hänvisningar till densamma. Detta är exempel på hur fakultetsopponenterna lyfter vikten av att skapa genomskinlighet genom att ha tydliga hänvisningar när innehållet presenteras.

Genom att beskriva avhandlingen som välskriven och ambitiöst upplagd, men samtidigt kritisera att författaren är osynlig i texten och att texten därför har en ”något impressionistisk karaktär” tar A Persson (2007, s. 234) upp betydelsen av en avhandlings presentation. Persson (2008) å andra sidan kritiserar textens framställning som subjektiv och alltför deskriptiv, vilket även Fritzell (2000) nämner som problematiskt. Lundahl (2004, s. 68) använder uttrycket välgjord för att förstärka granskningen av hur innehållet i avhandlingen presenteras: ”diskursanalys är välgörande klar och lättillgänglig ... [och] arbetet präglas av noggrannhet, och skrivfelen är så gott som obefintliga”. Lundahl, (2004) lyfter betydelsen av språkriktighet som avsaknad av skrivfel, medan Lindahl, (2004) på motsvarande sätt lyfter brister i textens kommunicerbarhet då den visar svagheter i språkriktighet.

Nuthall (2000) skriver att innehållet genomgående kommuniceras otydligt. Blossing (2015, s. 318) kritiserar avhandlingens kommunicerbarhet genom att uttrycka att innehållet och metoden är otydligt framskrivna. Bland annat skriver Blossing (2015, s. 318) att ”som läsare blir man lätt snurrig av alla mångtydigheter, sammanflätanden och korsställningar”. En annan problematik är upprepningar i texten, vilket bland annat Brändström (2008) kritiserar. Arnesen (2006) beskriver brister i presentationen av teorin i avhandlingstexten, men skriver också att doktoranden vid disputationen på ett tydligt och klart sätt kunde redogöra för dem. Arnesens (2006) kommentar visar att

bedömningen av ett avhandlingsarbete omfattar mer än den skrivna texten. Den handlar även om hur doktoranden försvarar sin avhandling under disputationen.

Betydelsen av koherens gällande hur olika material presenteras i texten framhålls av Qvarsell (2008) genom att hen påpekar att det i avsnittet med tidigare forskning inte skiljs mellan debattartiklar, statliga utredningar och forskning. En annan problematik är när innehållet framställs normativt, vilket bland annat Fritzell (2000) och Chaiklin (2000, s 68) framhåller: "the dissertation does not succeed in refraining from offering some normative recommendations".

"Avhandlingen är komplex genom alla de aspekter som hanteras och den är inte helt enkel att tränga igenom", skriver Rönnerman (2013, s. 296), vilket antyder att innehållet är svårtillgängligt för läsaren. Vikten av att det ska finnas en jämvikt mellan avhandlingens olika delar framkommer i till exempel Gustafsson (2012), som uttrycker att en avhandling är *framtung* när teori och tidigare forskning får allt för stort utrymme i texten. Hultman (2002, s. 153) ger däremot exempel på en väl avvägd avhandling "med ett praktiskt intresse där sidantalet slutar på 184"; och hen menar att doktoranden uttrycker sig kort och koncist.

Svensson (2007) skriver att texter kan vara alltför mångordiga och därmed uppfattas som innehållslösa. Med "ett resultatkapital som [...] inklusive bildillustrationer, är nittio sidor långt" (Gustafsson, 2012, s. 265) finns ingen jämvikt mellan avhandlingens olika delar. Ett annat exempel är när Gustafsson (2012) menar att resultatkapitlet är alltför detaljerat och dominerar avhandlingen. Samtidigt är det viktigt att alla delar är tydligt framskrivna i texten. En brist på tydlighet påpekar Svensson (2007, s. 241) i följande citat: "Utsagorna var ofta substanslösa och dåligt underbyggda". Forstorp (2010b) lyfter på motsvarande sätt vikten av att göra en detaljerad framställning av innehållet, vilket också framkommer i Nilholms (2007) kritik:

Det man saknar är kanske framförallt en tydligare redovisning av utfallet av analysen, också i relation till mer traditionella tillvägagångssätt. Vissa begrepp och distinktioner mellan begrepp blir också delvis hängande i luften. Man kan också efterlysa utförligare diskussioner om relationen mellan det individuella och det allmänna i utvecklingen liksom betydelsen av undersökningssituationen (Nilholm, 2007, s 169).

Nilholm (2007) kritiserar i citatet ovan brister i definition av begrepp, relationer mellan begrepp och avsaknaden av diskussioner som behandlar relationen mellan det individuella och det generella i avhandlingstexten.

Forskarens erfarenheter kan ha betydelse för presentationens nyansering. Ett exempel är när Hultman (2010, s. 68) uttrycker att "inblick i en skolas inre värld (forskningsberättelserna) av en insider, ger en bonuseffekt i läsandet av avhandlingen". Detta indikerar betydelsen av att vara *insider* (delaktig i verksamheten som utforskas) för hur nyanserad beskrivningen av denna verksamhet kan bli.

Hur avhandlingen skrivs och om det uppskattas av fakultetsopponenten framkommer till exempel i Hultman (2007, s. 174), där avhandlingen beskrivs som en ”läsupplevelse med ibland starka känslor”. Ett liknande uttalande görs av Bergqvist (2007, s. 71) som ger omdömet: ”välskriven, lättillgänglig och rolig att läsa”. Nyström (2010, s. 63) skriver vidare att avhandlingen ger ”en rik bild av [...] problematiken som ofta saknas i traditionell forskning”. I citaten beskrivs granskningskriteriet, presentationen av texten, med hjälp av känslouttrycken *läsupplevelse*, *rolig*, *lättillgänglig*, *bonuseffekt*, *rik bild*, för att tydliggöra avhandlingens kvalitet.

Sammanfattningsvis kritiserar avhandlingstexter när det gäller vetenskaplig akribi och noggrannhet gällande innehållet. Kritiken gäller även akribi gällande språkets stringens och korrekthet samt textens kommunikerbarhet beroende på meningsbyggnad, innehållets fördelning, variation i språket samt grammatisk korrekthet. Betydelsen av hur texten presenteras handlar dels om hur innehållet kommuniceras *pedagogiskt* och är betydelsefullt för sammanhanget, dels i vilken mån texten eller dess innehåll är *intresseväckande*. Innehållet behöver därför presenteras så att det upplevs som *tillgängligt* för läsaren, annars kan texten uppfattas som komplicerad. En avhandlingstext handlar också om en läsupplevelse, vilket i granskningarna förstärks med uttryck som att texten är *nyanserad*, *uttrycksfull*, *rolig*, *lättillgänglig* eller *snurrig*.

Originalitet och bidrag

Løkenstgard Hoel (2003, s. 130) lyfter originaliteten i en avhandlingstext i förhållande till hur teorierna görs användbara: ”avhandlingens grunntese, nemlig at vår egen røst alltid bærer i seg andres røster. La meg formulere det slik at gjennom de mange stemmene i denne avhandlingen, høres [doktorandens] egen røst klart, tydelig og overbevisende”. Originalitet kan handla om sättet doktoranden tydliggör sin roll i avhandlingsarbetet (Løkenstgard Hoel, 2003; Larsson, 2000). Ett annat exempel är när Larsson (2000, ss. 64-65) skriver ”Det mest originella i avhandlingen ligger i [doktorandens namn] sätt att skriva in sig i texten”.

En doktorsavhandling beskrivs ha originalitet när studien genomförts på ett nytt sätt, när det finns ett begränsat antal studier som gjorts inom området eller när studien skapar ett nytt forskningsfält, alternativt en ny nisch, inom ett etablerat fält, vilket nämns av bland annat Lauritzen (2000) och Hultman (2002). Hultqvist (2000, s. 248) beskriver originalitet som ett ”värdefullt tillskott till den analytiskt tämligen utvecklade forskningen inom detta ämne”. Juhila (2002, s. 307) beskriver till exempel att doktoranden, ”creates her own approach to studying categories by using two other approaches as an argumentative frame”. Originalitet i användning av nya eller ovanliga metoder beskrivs på ett liknande sätt också av Alexandersson (2002), Hansén (2007) och Nilholm (2008). Dahlin (2003, s. 131) ger ett annat exempel, där ”analysmetoden är [ett] relativt avancerat och originellt sätt att skapa struktur i en omfattande etnografisk datamängd”.

Hansén (2007, s. 74) skriver att avhandlingens originalitet framkommer ” i sättet att formulera forskningsproblemet, i sättet att kompilera den teoretiska grunden, i sin metodiska utformning, i sitt resultat och i sina konklusioner”. Hultman (2010, s. 68) beskriver originalitet genom att avhandlingen har många intressenter och viktiga bidrag samt att ”en mindre vanlig teori och filosofi [används] för att tolka materialet och processerna, vilket bidrar med en ny dimension till fältet”. Detta stämmer väl överens med hur Arnesen (2006, s. 68) beskriver avhandlingsbidrag, vilket knyter samman originalitet och bidrag; ”en intressant avhandling, og hennes fokus på likestillingsarbeidets pedagogikk er en spennende vinkling som utgjør et nytt og viktig analyseperspektiv som utgangspunkt for videre forskning på dette området”.

Ett avhandlingsresultat kan bidra till pedagogisk utveckling genom att resultatet sätts i relation till en yrkesgrupp eller till vetenskapssamhället i allmänhet (Rhedding-Jones, 2000; Rosenqvist 2001; Berglund, 2001). Hemlin (2010) uttrycker att en avhandling har ”odiskutabelt värde för kreativitetsforskningen”. En liknande beskrivning framkommer i Nyström (2010, s. 63) när hen påstår att avhandlingen bidrar till en ”ökad förståelse av komplexiteten” och problematiken inom forskningsfältet.

Avhandlingens bidrag motiveras av Lahelma (2008, s. 133) som att det är grundat i en väletablerad forskningstradition, till vilken avhandlingen ”ger nya och viktiga bidrag”. Ett annat exempel är när Svensson (2007a, s. 243) uttrycker bidraget som ”belysande och tankeväckande [...där] vikten av mångsynthet och mångfald [...skapar] ett värdefullt bidrag till en mycket behövlig utveckling av [forskningsfältet]”.

Ett avhandlingsresultat kan enligt flera fakultetsopponenter bidra till pedagogisk utveckling genom att resultatet sätts i relation till en yrkesgrupp, eller till vetenskapssamhället i allmänhet (Berglund, 2001; Hemlin, 2010; Rhedding-Jones, 2000; Rosenqvist 2001). Björklid (2004) ger exempel på att forskningsbidraget är riktat mot flera professioner där barnens lekmiljö är i centrum.

Den här avhandlingen är ett värdefullt bidrag till att öka kunskapen om barns utomhuslek på förskolegårdar. Förhoppningsvis kommer landskapsarkitekter tillsammans med pedagoger att ta tillvara denna kunskap och omsätta den i fysisk planering av både förskolegårdar, skolgårdar och bostadsområdets friytor (Björklid, 2004, s 323).

I citatet beskriver Björklid (2004) att ett kunskapsbidrag kan handla om hur resultatet blir användbart i praktiken. Ett forskningsbidrag kan också knyta an till ett undervisningsämne, vilket Bergqvist (2007 s. 71) ger exempel på: ”[A]vhandlingen bidrar till ökad förståelse av NO-undervisning”. Rönnerman (2013, s. 296) lyfter i följande citat fram att ett forskningsbidrag kan handla om forskningsdesign: ”Avhandlingen med dess design har god potential att ligga till grund för nya studier som jämför kompetensutveckling mellan olika länder, en jämförelse som tar hänsyn till historia och den nationella kontextens betydelse för kompetensutveckling” Halldén (2002) uttrycker att avhandlingen fyller ett tomrum i tidigare forskning, där det bidrar till

professionaliseringen av förskolläraryrket. Detta är enligt Halldén (2002, s. 74) ”ett viktigt bidrag till diskussionen om ansvaret för barnen och hur detta ansvar fördelas”.

Ahlström (2006, s. 74) beskriver avhandlingsbidraget som doktorandens ”många didaktiska idéer om hur en flerstämmig och inkluderande undervisning i svenska kan utformas [...] här finns många uppslag som kan prövas i lärarutbildningen”. Svensson (2003, s. 263) beskriver avhandlingsbidraget som ”ett mer omfattande arbete kring ett centralt pedagogiskt problem än vad som kan krävas”. Det handlar om relationen mellan yttre villkor och de lärandes aktiviteter. Chetty (2011) beskriver hur ett arbete bidrar till forskningsfältet genom att belysa betydelsen av demokrati och social rättvisa inom utbildning. Forskningsbidraget framkommer, enligt Forstorp (2011, s. 71), genom att synliggöra ”delvis motstridiga tendenser i den samtida debatten på ett förtjänstfullt sätt”. Svensson (2007b) beskriver en brist i forskningsbidraget när resultatet i liten grad handlar om vad teorin indikerar. Samtidigt menar Svensson (2007b, s. 246) att avhandlingen genom sin omfattande empiri ger ”en värdefull belysning av ett mycket aktuellt och viktigt område”.

Sammanfattningsvis kan det vara svårt att skilja mellan vad som är originalitet och vad som utgör ett forskningsbidrag. I korthet identifieras avhandlingarnas forskningsbidrag med följande uttryck: *ökad kunskap*, *ökad förståelse* och *god potential*. Ett forskningsbidrag handlar om att öka kunskaperna inom ett fält, medan originalitet behandlar *ny design*, *nya teman* eller *ny kunskap*. Ett forskningsbidrag kan även knytas till originalitet som *nya teman* inom ett etablerat forskningsfält, alternativt till nya eller ovanliga metoder. Originalitet handlar om mer än ett forskningsbidrag. Enligt Hansén (2007) kräver originalitet att bidraget bearbetas både logiskt och innovativt. Originalitet handlar med andra ord om att något är nytt, unikt eller otraditionellt framskrivet.

Självständighet

Självständighet handlar enligt fakultetsopponenterna dels om forskarprofessionen och dels i vilken mån doktoranden utvecklats till forskare. Ett exempel är när Nilholm (2007, s. 169) skriver: ”Mitt bestående intryck av avhandlingen är att det finns en forskare med begåvning, kreativitet och mod bakom den”. Berglund (2001) ger ett annat exempel på detta: ”[för att] genomföra en forskningsuppgift av detta slag krävs bland annat följande två förmågor: förmågan att handskas med oreda, kaos och förmågan att konceptualisera data. [Doktorandens namn] har med sitt arbete visat prov på båda dessa förmågor” (Berglund, 2001, s. 45). De kriterier som Berglund (2001) och Nilholm (2007) belyser avseende självständighet kan betraktas som forskarkompetens. De resonerar om forskarkompetens som krav på *kreativitet*, *mod*, *förmåga att handskas med oreda och kaos* samt som en *begåvning* eller *förmåga att begripliggöra data*. Booth (2000, s. 256) beskriver en doktorands självständighet med att: ”[S]he has consistently developed the notions of the relation between thought and language with the intentional-expressive character of language in focus, against a background of more dominant practice assumptions in which language is communicative and semantic in nature”.

Løkengard Hoel (2003, s. 129) beskriver att avhandlingen håller en hög vetenskaplig nivå och att doktoranden ger uttryck för en hög självständighet: ”Den åpner et delvis nytt forskningsfelt i emnet svensk, den utvikler et teoretisk rammeverk for lytteforskning som er et alternativ til den herskende individualpsykologiske tradisjonen, og den gir et sett av analytiske redskaper”. Hultman (2002) lyfter selvständighet på ett liknande sätt, dels genom att definiera att doktoranden utvecklar metoden, dels genom att tydliggöra hur doktorandens yrkesbakgrund blir betydelsefullt för hur doktoranden utvecklar metoden.

Hartman (2000) och Larsson (2000) lyfter selvständighet som ett kritiskt förhållningssätt genom att doktoranden dels utvecklas som *reflekterande subjekt* (Larsson, 2000, s. 65), dels som *reflekterande skribent* (Hartman, 2000, s. 52). A. Persson (2007, s. 230) menar att doktoranden visar en selvständighet genom att inte göra ”sig till tolk för en eller annan idé om hur skolledare bör göra för att realisera statens målsättningar med skolan”. Istället har doktoranden gjort en praktisknära forskning för att undersöka hur skolledarrollen framträder i praktiken (Persson, 2007). En liknande tolkning av selvständighet framkommer i Chaiklin (2000, s. 69), som beskriver en avhandlings originalitet som ”that one should not write the typical academic analyses, but make direct interventions into practice”. Ett annat exempel på att doktoranden visar selvständighet är att: ”[This]dissertation is without doubt a scientific work of high quality. [It] provides an independent, clearly defined and innovative study” (Juhila, 2002, s. 310).

Doktorandens selvständighet beskrivs av Gustavsson (2006, s. 315) på följande sätt: ”Det är en klok, insiktsfull och mogen avhandling [doktoranden] skrivit, som bortom diskurserna, bortom det sociala och de ibland alltför väl upptrampade spåren”. Fritzell (2001) ger istället exempel på att doktoranden visar selvständighet genom att anta komplexa frågeställningar och tydligt skriva fram sitt engagemang. Vidare beskriver Fritzell (2001, s. 150) att selvständighet framkommer genom att avhandlingen ger ”underlag för många reflektioner, samtidigt som den pekar framåt mot centrala forskningsuppgifter”.

Sammanfattningsvis lyfter granskningskriteriet selvständighet fram doktoranden som forskare av fakultetsopponenterna. Vidare knyts selvständighet till handlingar som definierar avhandlingens originalitet. Doktoranden förväntas visa begåvning, kreativitet och mod, vilket kan uttryckas som förmågan att handskas med oreda och kaos samt att begreppsliggöra detta på ett adekvat sätt. Vidare hänvisar granskningskriteriet selvständighet till ett kritiskt och reflekterande förhållningssätt i och till forskningsprocessen.

Sammanfattande analys och diskussion

Resultatet redovisar hur några komplementära granskningskriterier som nämns i högskoleförordningen (SFS 1993:100; SFS 2021:929) kommer till uttryck och används

när fakultetsopponenter motiverar sina granskningar av doktorsavhandlingar i populärvetenskapliga sammanfattningar. I analysen identifieras vilka uttryck fakultetsopponenterna använder för att synliggöra avhandlingens kvalitet.

I resultatet beskrivs att avhandlingars relevans bedöms på fyra sätt. Den ska: 1) vara pedagogiskt relevant; 2) ha praktiskt tillämpbar metod och resultat; 3) ge nya infallsvinklar på forskningsfältet; 4) pröva alternativa teorier eller ansatser. I Holbrook m.fl. (2004). beskrivs relevans som *nytt* avseende hur en avhandling kan bidra med kunskap, teori och praktikexempel, vilka kan leda till positiva förändringar inom fältet. Relevans förhålls till tre aspekter: inomvetenskaplig, utomvetenskaplig och samhällsnytta (Holbrook m. fl., 2004), vilket också framkommer i analysen. Fakultetsopponenterna i denna studie uttrycker vikten av att doktoranden har kritiskt förhållningssätt, för att skapa nya frågor och att öppna nya vägar inom forskningsfälten som studeras.

Granskningen av doktorandens förståelse av forskningsfältet, det vill säga litteraturgenomgången, handlar om att *navigera* noggrant i det aktuella forskningsfältet och att presentera relevant och aktuell litteratur (Sarros m. fl., 2005). Enligt Holbrook m.fl (2007) ska litteraturen granskas kritiskt och bearbetas innan den presenteras. Dessa resonemang stämmer med hur fakultetsopponenterna i denna studie betonar vikten av både ett internationellt och ett kritisk förhållningssätt. Fakultetsopponenterna använder uttryck som *breda och djupa analyser* samt *beläst intryck, noggrannhet och bortom de väl upptrampade spåren* för att synliggöra detta. Kritik ges med uttryck som *yttlig* (genomgång) eller att litteraturen som används är *äldre* eller *inaktuell*.

I resultatet lyfts vikten av *språklig korrekthet, tydlig struktur* och *variation i språket*. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning som nämner att texten måste vara *sammanhängande, logisk* och ha en *tydlig struktur* (Lovitts, 2007; Kyvik & Thune, 2015). Presentationen ska göras med ett begripligt och vetenskapligt accepterat språk som relaterar till ämnet och forskningsfältet på ett akademiskt relevant sätt (Holbrook m. fl. 2004; Kyvik & Thune, 2015). Fakultetsopponenterna använder uttryck som *intresseväckande, korrekthet, felfri, lättillgänglig, välskriven, välstrukturerad, noggrannhet*, svagheter i *språkriktighet*, alltför *mångordig* samt *snurrig* för att motivera hur de ser på textens kommunikerbarhet. De använder också uttryck som *framgång* och *baktung* för att beskriva helhetsbedömningen av avhandlingen. Vidare beskrivs avhandlingstexten med uttryck som en *läsupplevelse*, där uttryck som *rolig, lättillgänglig, rik bild*, starka *känslor* och *snurrig* används för att förstärka upplevelsen.

Resultatet visar att originalitet och bidrag i viss mån flyter in i varandra, vilket stämmer överens med tidigare forskning, där Belcher (2009) uttrycker det som komplicerat och Lovitts (2007) menar att kategorierna hänger ihop. Fakultetsopponenterna använder uttryck som *sprängkraft* och *nya och mer komplicerade frågor* att gå vidare med för att motivera avhandlingsbidraget. I resultatet lyfts att originalitet handlar om att något som är *nytt, unikt* eller *otraditionellt* skrivs fram. Det räcker inte att avhandlingsarbetet ger ett

forskningsbidrag för att skapa originalitet. En av fakultetsopponenterna, Hansén (2007), identifierar en viktig skillnad mellan originalitet och bidrag, där originalitet kräver att ett forskningsbidrag *bearbetas* både *logiskt* och *innovativt*. Fakultetsopponenterna använder uttryck som *ökad kunskap*, *ökad förståelse* och *god potential* för att beskriva avhandlingens originalitet, men också uttryck som *sätt att skriva in sig i texten* eller *nydanande* arbetssätt med teorier eller metoder.

Enligt Yates (2004) är det inte bara texten som bedöms när en avhandling granskas. Det är också en framtida kollega. Självtändighet bedöms genom det sätt materialet bearbetats och hur hela avhandlingsarbetet presenteras enligt Holbrook m.fl. (2004) och Sarros m.fl. (2005). Doktoranden bekräftas, accepteras eller avvisas som forskare genom det sätt avhandling bemöts. I resultatet lyfter fakultetsopponenterna självtändighet genom att använda uttryck som *begåvning*, *kreativitet* och *mod* samt *förmåga* att *skapa ordning* och *begreppsliggöra* avhandlingens innehåll. Fakultetsopponenterna beskriver självtändighet som ett *kritiskt* och *reflekerande förhållningssätt* och knyter detta till avhandlingens originalitet.

De grundläggande granskningskriterierna fokuserar på syfte, metod, teori, resultat och diskussion och måste alltid uppfyllas för att ett avhandlingsarbete ska kunna godkännas. För att nå nivån utmärkt, enligt Lovitts (2007), eller *doctorateness*, enligt Trafford och Leshem (2008), behöver ett avhandlingsarbete hålla hög kvalitet i alla dess delar. När fakultetsopponenterna använder sig av granskningskriterier för att definiera kvaliteten på avhandlingen blir dessa kriterier komplementära i relation till de mer grundläggande granskningskriterierna. Det är viktigt att i det här sammanhanget påminna om att en avhandling samtidigt alltid granskas som en helhet. Bedömningen av relevans, förståelse av forskningsfältet, presentation av texten och dess kommunikerbarhet, samt originalitet och bidrag blir då signifikanta för hur helheten och därmed doktorandens självtändighet och *doctorateness* bedöms. Detta stämmer väl överens med Trafford och Leshem (2008), som menar att det är synergieffekten när kvaliteten på de olika delarna binds samman till en helhet som motiverar *doctorateness*.

Denna artikel ger exempel på hur fakultetsopponenter identifierar och motiverar kvaliteten i avhandlingsarbeten, genom att beskriva både avhandlingarnas styrkor och dess svagheter. Avhandlingskvaliteten beskrivs genom komplementära granskningskriterier och tydliggörs genom de uttryck som fakultetsopponenterna använder. Dessa kriterier tydliggör skillnaden mellan ett mediokert och ett utmärkt avhandlingsarbete. Innebörden av de granskningskriterier som presenterats i denna artikel kan därmed bli användbara för att utveckla avhandlingsarbeten i framtiden. Doktorander, handledare och granskare, som på olika sätt möter avhandlingsarbeten, ges här exempel på hur granskningskriterierna använts av tidigare fakultetsopponenter. Vår förhoppning är att artikeln kan bli ett underlag för framtida diskussioner om kvalitetsgranskning av avhandlingsarbeten med fokus på de komplementära granskningskriterierna.

Försäkran

Ett första utkast till idén som texten bygger på har presenterat i en antologi med titeln *Sambälle, genus och pedagogik-utbildningsvetenskapliga perspektiv, vänbok till Inga Wernersson* (Abraham, 2018). Studien utvecklades därefter genom en vetenskaplig bearbetning av innehåll, metod, begrepp, analys och diskussion. Båda författare har tagit ett likvärdigt ansvar för bearbetningen som lett fram till denna artikel.

Tack

Vi önskar sända ett tack till Kapets båda anonyma granskare och även ett speciellt tack till dess redaktionssekreterare Anna Nissen för värdefulla kommentarer på en tidigare version av denna text.

Referenslista

- Abraham, G. Y. (2018). Innan doktorshatten: Granskning av utbildningsvetenskapliga avhandlingar. I K. von Brömssen, S. Risenfors & L. Sjöberg (Red.) *Sambälle, genus och pedagogik-utbildningsvetenskapliga perspektiv, vänbok till Inga Wernersson* (ss. 219-238). Högskolan Väst. [URN: urn:nbn:se:hv:diva-13402](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:hv:diva-13402)
- AllBright. (2019). *Vetenskapsmannen inte kvinna*. AllBright. <https://static1.squarespace.com/static/5501a836e4b0472e6124f984/t/5caa55340d9297316350dc55/1554666813417/Vetenskapsmannen+inte+kvinna+2019.pdf>
- Askling, B. (2006). *Utbildningsvetenskap - ett vetenskapsområde tar form* (Vetenskapsrådets Rapportserie, 16:2006). Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2006-11-01-utbildningsvetenskap---ett-vetenskapsomrade-tar-form.html>
- Baptista, A., Frick, L., Holley, K., Remmik, M., Tesch, J. & Åkerlind, G. (2015). The doctorate as an original contribution to knowledge: Considering relationships between originality, creativity, and innovation. *Frontline Learning Research*, 3(3), 55-67. <http://dx.doi.org/10.14786/flr.v3i3.147>
- Belcher, W.L. (2009). *Writing your journal articles in 12 weeks: A guide to academic publishing success*. SAGE Publications.
- Blummer, B. & Kenton, J.M. (2014). Reducing patron information overload in academic libraries. *College and Undergraduate Libraries*, 21(2), 115-135. <https://doi.org/10.1080/10691316.2014.906786>
- Diva-portal.org (2019). <http://www.diva-portal.org> (Statistik räknade, 2019-04-01).
- European ministers in charge of higher education. (1999). *Joint declaration of the European ministers of education convened in Bologna on 19 June 1999*. European Union. <https://www.eurashe.eu/library/modernising-phe/Bologna+1999+Bologna-Declaration.pdf>
- European Union. (2018). *European qualifications framework*. <https://europa.eu/europass/en/european-qualifications-framework-eqf>
- Fejes, A. (2006). The Bologna process – Governing higher education in Europe through standardisation. *Revista Española de Educación Comparada*, 12, 203-231. <http://www.sc.ehu.es/sfwseec/reec/reec12/reec1207.pdf>
- Hamilton, D., Lindblad, S. och Wernersson, I. (2003). Doctoral studies in pedagogic in Sweden. *Nordisk Pedagogik*, 23(4), 246-261. DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-5949-2003-04-08>
- Holbrook, A., Bourke, S., Lovat, T. & Dally, K. (2004). Investigating PhD thesis examination reports. *International Journal of Education Research*, 41(2), 98-120. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2005.04.008>
- Holbrook, A., Bourke, S. Fairbairn, H. (2007). Examiner comment on the literature review in Ph.D. theses. *Studies in Higher Education*, 32(3), 337-356. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2005.04.008>
- Holbrook, A., Bourke, S. & Fairbairn, H. (2015). Examiner reference to theory in PhD theses. *Innovations in Education and Teaching International*, 52(1), 75-85. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14703297.2014.981842>
- Kilbourn, B. (2006). The Qualitative Doctoral Dissertation Proposal. *Teachers College Record*, 108(4), 529-576.

- <https://www.oise.utoronto.ca/ctl/UserFiles/File/Kilbourn-Qualitative-Doctoral-Dissertation-Proposal.pdf>
- Kuckartz, U. (2014). *Qualitative text analysis: A guide to methods, practice & using software*. SAGE Publications Ltd. <https://dx.doi.org/10.4135/9781446288719>
- Kyvik, S. & Thune, T. (2015). Assessing the quality of PhD dissertations. A survey of external committee members. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 40(5), 768-782. <https://doi.org/10.1080/02602938.2014.956283>
- Lovitts, B.E. (2007). *Making the implicit explicit: Creating performance expectations for the dissertation*. Stylus Publishing.
- Myndigheten för Yrkehögskolan. (2015). *Sveriges referensram för kvalifikationer*. <https://www.seqf.se/>
- Pedagogisk Forskning i Sverige (u å) *Om tidskriften*. Hämtat 2019, 7 december, <https://pedagogiskforskning.se/om/>
- Phillips, E.M., Pugh, D.S. & Johnson, C. (2015). *How to get a PhD: A handbook for students and their supervisors*. Open University Press.
- Poole, B. (2015). Examining the doctoral viva: Perspectives from a sample of UK academics. *London Review of Education*, 13(3), 92-105. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1160180.pdf>
- Sandstedt, T. & Stigmar, M. (2006). Underkända avhandlingar: en kartläggning av underkända avhandlingar vid sex universitet inom tre skilda fakultetsområden, det humanistiska, rätts samt samhällsvetenskapliga under perioden 1984-2003. *Didaktisk Tidskrift*, 16(1), 7-19.
- Sarros, J.C., Willis, R. J., Fisher, R. & Storen, A. (2005). DBA examinations procedures and protocols. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 27(2), 151-172. <https://doi.org/10.1080/13600800500046446>
- SFS 1993:100. *Högskoleförordningen. t.o.m. SFS 2021:929* https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskoleforordning-1993100_sfs-1993-100
- Tinkler, P., & Jackson, C. (2004). *The doctoral examination process. A handbook for students, examiners and supervisors*. Open University Press.
- Trafford, V. & Leshem, S. (2008). *Stepping stones to achieving your doctorate: By focusing on your viva from the start*. Open University Press.
- Trafford, V. & Leshem, S. (2009). Doctorateness as a threshold concept. *Innovation in Education and Teaching international*, 46(3), 305-316. <https://doi.org/10.1080/14703290903069027>
- Trafford, V., Leshem, S. & Bitzer, E. (2014). Conclusion chapters in doctoral theses: Some international findings. *Higher Education Review*, 46(3), 52-81. https://www.researchgate.net/publication/272775961_Conclusion_chapters_in_doctoral_theses_some_international_findings
- UKÄ (2016). *Högskolans Personal: UKÄ Årsrapport 2016*. Hämtad 2018-08-25 <http://www.uka.se/download/18.12f25798156a-345894e4ac8/1487841867835/kapitel-7-hogskolans-personal.pdf>
- Utbildningsdepartementet. (2004). *Högre utbildning i utveckling – Bologna-processen i svensk belysning* (Ds 2004:2).

[https://www.regeringen.se/49b71a/contentassets/1ca189325bec495eba492cee628e3bdc/ds-20042#:~:text=Framf%C3%B6r%20allt%20%C3%A4r%20den%20s.k.,Higher%20Education%20Area%20\(EHEA\).](https://www.regeringen.se/49b71a/contentassets/1ca189325bec495eba492cee628e3bdc/ds-20042#:~:text=Framf%C3%B6r%20allt%20%C3%A4r%20den%20s.k.,Higher%20Education%20Area%20(EHEA).)

Bilaga: Fakultetsopponenten sammanfattar i Pedagogiska Forskning i Sverige 2000-2015.

Utgivningsår	År-gång	Nr.	Opponent och lärosäte	Respondent, avhandlingstitel, lärosätt och år
2000	5	1	SVEN HARTMAN Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm	Eva Johansson – <i>Etik i små barns värld. Om värden och normer bland de yngsta barnen i förskolan</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 1999)
2000	5	1	GRAHAM NUTHALL Department of Education, University of Canterbury, New Zealand	Fritiof Sahlström – <i>Up the hill backwards: On interactional constraints and affordances for equality-construction in the classrooms of the Swedish comprehensive school</i> (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1999)
2000	5	1	GUNNI KÄRRBY Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet	Birgitta Lidholt – <i>Anpassning, kamp och flykt: Hur förskolepersonal handskas med effekter av besparingar och andra förändringar i förskolan</i> (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1999)
2000	5	1	STAFFAN LARSSON Institutionen för pedagogik och psykologi, Linköpings universitet	Margareta Carlén – <i>Kunskapslyft eller avbytarbänk? Möten med industriarbetare om utbildning för arbetet.</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 1999)
2000	5	1	SETH CHAIKLIN Psykologisk Institut, Aarhus Universitet	Piotr Szybek – <i>Staging science. Some aspects of the production and distribution of science knowledge</i> (Lund: Lunds universitet, Pedagogiska institutionen, 2000)
2000	5	1	CHRISTER FRITZELL Institutionen för pedagogik, Växjö universitet	Guadalupe Francia – <i>Policy som text och som praktik. En analys av likvärdighetsbegreppet i 1990-talets utbildningsreform för det obligatoriska skolväsendet</i> (Stockholm: Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen, 1999)
2000	5	2	SONJA OLIN LAURITZEN, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet	Maja Söderbäck – <i>Encountering parents: Professional action styles among nurses in paediatric care</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2000)

2000	5	3	KENNETH HULTQVIST Institutionen för kultur, samhälle och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm	Jan-Olof Hellsten – <i>Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt. En studie av hur grundskoleelevers arbetsmiljö skapas - förändras – förblir som den är</i> (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2000)
2000	5	3	JORUNN MØLLER Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo	Lars Svedberg – <i>Rektorsrollen. Om skoledarskapets gestaltning</i> (Stockholm: HLS Förlag, 2000)
2000	5	3	SHIRLEY BOOTH Centre for Educational Development, Chalmers University of Technology	Elsie Anderberg - <i>The relation between language and thought revealed in reflecting upon words used to express the conception of a problem</i> (Lund: Lund Studies in Education 10)
2000	5	4	JEANETTE RHEDDING-JONES Førskolelærerutdanningen, Høgskolen i Oslo	Hillevi Lenz Taguchi – <i>Emancipation och motstånd: dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan</i> (Stockholm: HLS Förlag, 2000)
2001	6	2	GÖSTA W. BERGLUND Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet	Elisabet Jernström – <i>Lärande under samma hatt: En lärandeteori genererad ur multimetodiska studier av mästare, gesäller och lärlingar.</i> (Luleå: Luleå tekniska universitet, Centrum för forskning i lärande, 2000)
2001	6	2	CHRISTER FRITZELL Pedagogiska institutionen, Växjö universitet	Klas Roth – <i>Democracy, Education and Citizenship: Towards a theory on the education of deliberative democratic citizens.</i> (Stockholm: HLS Förlag, 2001)
2001	6	2	STURE BRÄNDSTRÖM Musikhögskolan i Piteå, Luleå tekniska universitet	Steffan Lind – <i>Lärares professionaliseringssträvanden vid skolutveckling. Handlingsalternativen stängning och allians.</i> (Umeå: Umeå universitet, Pedagogiska institutionen, 2000)
2001	6	4	JERRY ROSENQVIST Enheten för skolutveckling och ledarskap vid lärarutbildningen, Malmö högskola	Girma Berhanu – <i>Learning in context: An ethnographic investigation of mediated learning experiences among Ethiopian Jews in Israel.</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2001)
2002	7	1	GUNILLA HALLDÉN Institutionen för Tema, Linköpings universitet	Christina Gars – <i>Delad vårdnad? Föräldraskap och forskolläraryuppgift i den offentliga barndomen</i> (Stockholm: HLS Förlag, 2002)

2002	7	2	MIKAEL ALEXANDERSSON Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet	Ulla Karin Nordänger – <i>Lärares raster: Innehåll i mellanrum</i> (Malmö: Malmö högskola, Lärarytbildningen, 2002)
2002	7	2	GLENN HULTMAN Institutionen för utbildningsvetenskap, Linköpings universitet	Per Lindqvist – <i>Lärares förtroendearbetstid</i> (Malmö: Malmö högskola, Lärarytbildningen, 2002)
2002	7	4	KIRSI JUHILA Department of Social Policy and Social Work, University of Tampere, Finland	Åsa Mäkitalo – <i>Categorizing work: Knowing, arguing, and social dilemmas in vocational guidance</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2002)
2003	8	1-2	TORLAUG LØKENS- GARD HOEL Program for lærerutdan- ning, Norges teknisk-natur- vitenskapelige universitet, Trondheim	Kent Adelman – <i>Att lyssna till röster. Ett vidgat lyssnandebegrepp i ett didaktiskt perspektiv</i> . Malmö högskola, Avhandlingar från Lärarytbildningen vid Malmö högskola 2002
2003	8	1-2	BO DAHLIN Institutionen för utbild- ningsvetenskap, Karlstad universitet	Ingrid Sanderoth – <i>Om lust att lära i skolan: En analys av dokument och klass 8y</i> . Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2002
2003	8	4	LENNART SVENSSON Pedagogiska institutionen, Lunds universitet	Stellan Arvidsson – <i>Utrymme för utveckling? Om makt och kunskap när människor organiserar utveckling</i> . Stockholm: Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen, 2003
2003	8	4	MARITA LINDAHL Institutionen för barn- pedagogik, Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi	Inger Hensvold – <i>Fyra år efter examen. Hur förskollärare erfar pedagogiskt arbete och lärarytbildningens spår</i> . Stockholm: HLS Förlag, 2003
2004	9	2	MICHAEL ULJENS Åbo Akademi, Vasa	Kristina Ahlberg – <i>Synvänder. Universitetsstudenters berättelser om kvalitativa förändringar av sätt att erfara situationers mening under utbildningspraktik</i> . Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2004
2004	9	2	PER-OLOF WICKMAN Institutionen för under- visningsprocesser, kommu- nikation och lärande, Lärarytthögskolan i Stockholm	Margareta Svennbeck – <i>Omsorg om naturen. Om NO-utbildningens selektiva traditioner med fokus på miljöfostran och genus</i> . Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2004

2004	9	4	ANITA NYBERG Arbetslivsinstitutet, Stockholm	Ingrid Jorfeldt – <i>Att utbilda sig till sjuksköterska. Ett genusperspektiv på lärarens och studenters beskrivningar av utbildningen.</i> Stockholm: HLS Förlag, 2004
2004	9	4	PIA BJÖRKLID Institutionen för samhälle, kultur och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm	Fredrika Mårtensson – <i>Landskapet i leken. En studie av utombuslek på förskolegårdar.</i> Alnarp: Acta Universitatis Agriculturae Sueciae, 2004
2004	9	4	BERNT GUSTAVSSON Pedagogiska institutionen, Örebro universitet	Anna-Lena Göransson – <i>Brandvägg: ord och handling i en yrkesutbildning.</i> Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen, 2004
2004	10	1	LISBETH LUNDAHL Institutionen för barn- och ungdomspedagogik, spe- cialpedagogik och vägled- ning, Umeå universitet	Karin Lumsden Wass – <i>Vuxenutbildning i omvandling. Kunskapslyftet som ett sätt att organisera förnyelse.</i> Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2004
2006	11	1	ANNE-LISE ARNESEN Avdelning för lärarutdan- ning, Høgskolen i Oslo	Petra Angervall – <i>Jämställbetsarbetets pedagogik. Dilemman och paradoxer i arbetet med jämställdhet på ett företag och ett universitet.</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2005)
2006	11	1	KARL-GEORG AHLSTRÖM Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet	Inger Tinglev – <i>Inkludering i svårigheter. Tre timplanebefriade skolors svensk- undervisning</i> (Umeå: Umeå universitet, 2005)
2006	11	2	TORLAUG LØKENSGARD HOEL Program for lærerutdan- ning, Norges teknisk-natur- vitenskapelige universitet, Trondheim	Göran Fransson – <i>Att se varandra i handling. En jämförande studie av kommunikativa arenor och yrkesblivande för nyblivna fänrikar och lärare</i> (Stockholm: HLS Förlag, 2006)
2006	11	4	CHRISTER FRITZELL	Niclas Rönnström – <i>Kommunikativ naturalism. Om den pedagogiska kommunikationens villkor</i> (Stockholm: HLS Förlag, 2006)
2006	11	4	BERNT GUSTAVSSON Pedagogiska Institutionen, Örebro universitet	Marja Schuster – <i>Profession och existens: en hermeneutisk studie av asymmetri och ömsesidighet i sjuksköterskors möten med svårt sjuka patienter</i> (Stehag: Daidalos, 2006)
2007	12	1	KERSTIN BERGQVIST	Maria Andrée – <i>Den levda läroplanen. En studie av naturorienterande under visnings-</i>

			Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet	<i>praktiker i grundskolan</i> (Stockholm: HLS Förlag 2007)
2007	12	1	SVEN-ERIK HANSÉN Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi	Arja Paulin – <i>Första tiden i yrket: från student till lärare. En studie av de svårigheter nyblivna lärare möter under sin första tid i yrket</i> (Stockholm: HLS Förlag, 2007)
2007	12	1	MAGNUS PERSSON Lärarutbildningen, Malmö högskola	Carina Fast – <i>Sju barn lär sig läsa och skriva. Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola</i> (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2007)
2007	12	1	GLENN HULTMAN Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet.	Martin Hugo – <i>Liv och lärande i gymnasieskolan. En studie av elevers och lärares erfarenheter i en liten grupp på gymnasieskolans individuella program. Höskolan för lärande och kommunikation (Jönköping, avhandling nr 2, 2007)</i>
2007	12	2	CLAES NILHOLM Pedagogiska institutionen, Örebro universitet	Karin Bengtsson – <i>Talande som levde erfarenhet: En studie av fyra barn med Downs syndrom</i> (Karlstad: Karlstad University Studies, 2006)
2007	12	3	ANDERS PERSSON Sociologiska institutionen, Lunds universitet	Josefin Brüde Sundin – <i>En riktig rektor. Om ledarskap, genus och skolkulturer</i> (Linköping: Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, 2007)
2007	12	3	STURE BRÄNDSTRÖM Institutionen för musik och medier, Luleå tekniska universitet	Juvas Marianne Liljas – <i>»Vad månne blifva af dessa barnen?» En studie av David Björklings pedagogik och dess bakgrund i äldre sångundervisningstraditioner</i> (Stockholm: KMH Förlaget, 2007)
2007	12	3	LENNART SVENSSON Pedagogiska institutionen, Lunds universitet	Gunnar Jonsson – <i>Mångsynthet och mångfald. Om lärarstudenters förståelse av och undervisning för hållbar utveckling</i> (Luleå: Luleå tekniska universitet, 2007)

2007	12	3	LENNART SVENSSON Pedagogiska institutionen, Lunds universitet	Kristina Johansson – <i>Broad entrance – vague exit. The trajectory of Political Science students through higher education into work life</i> (Linköping: Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap, 2007)
2008	13	1	CLAES NILHOLM Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping	Yvonne Karlsson – <i>Att inte vilja vara problem: Social organisering och utvärdering av elever i en särskild undervisningsgrupp</i> (Linköping: Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, 2008)
2008	13	2	ELINA LAHELMA Pedagogiska institutionen, Helsingfors universitet	Ann-Sofie Holm – <i>Relationer i skolan. En studie av femininiteter och maskuliniteter i år 9</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2008)
2008	13	4	STURE BRÄNDSTRÖM Institutionen för musik och medier, Luleå tekniska universitet	Anders Ljungar-Chapelon – <i>Le respect de la tradition. Om den franska flöjtkonsten: dess lärande, hantverk och estetik i ett hermeneutiskt perspektiv</i> (Malmö: Musikhögskolan i Malmö, 2008)
2008	13	4	ROGER QVARSELL Tema Kultur och samhälle, Linköpings universitet.	Helena Rehn – <i>Framväxten av sjuk-sköterskan som omvårdnadsexpert. Meningsskapande om vård under 1900-talet</i> (Stockholm: Stockholms universitet, 2008)
2010	15	1	MARIA NYSTRÖM Institutionen för vårdvetenskap, Högskolan i Borås	Britt Bragée – <i>Kroppens mening: Studier i psykosomatiska lösningar</i> (Stockholm: Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen, 2009)
2010	15	1	GLENN HULTMAN Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet	Anette Olin – <i>Skolans mötespraktik: En studie om skolutveckling genom yrkesverksammas förståelse</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2009)
2010	15	1	PER-ANDERS FORSTORP Skolan för datavetenskap och kommunikation, Kungliga Tekniska Högskolan	Ingrid Unemar Öst – <i>Kampen om den högre utbildningens syften och mål. En studie av svensk utbildningspolitik.</i> (Örebro: Örebro Studies in Education, 2009)

2010	15	1	SVEN HEMLIN Gothenburg Research Institute, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet	Judit Simon – <i>Kreativitetens kännetecken. En fenomenologisk studie.</i> Stockholm: Stockholms universitet, Pedagogiska institutionen, 2009
2010	15	4	PER-ANDERS FORSTORP Skolan för datavetenskap och kommunikation, Kungliga tekniska högskolan	Jeanette Sjöberg – <i>Chatt som umgängesform. Unga skapar nätgemenskap.</i> (Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap, Stockholms universitet, 2010)
2011	16	4	RAJENDRA CHETTY Cape Peninsula University of Technology, Cape Town, South Africa	Getahun Abraham – <i>Educating for democracy? Life orientation: Lessons on leadership qualities in voting in South African comprehensive schools.</i> (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 2010)
2012	17	3-4	CHRISTINA GUSTAFSSON Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsvetenskapliga studier, Uppsala universitet	Kerstin Signert – <i>Variation och invariants i Maria Montessoris sinnestränande materiel</i> (Göteborg: Acta universitatis Gothoburgensis, 2012)
2012	17	3-4	CHRISTINA GUSTAFSSON Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsvetenskapliga studier, Uppsala universitet	Eva-Maria Tebano Ahlquist – <i>Skolans levda rum och lärandets villkor. Meningsskapande i montessoriskolans fysiska miljö</i> (Stockholm: Institutionen för pedagogik och didaktik, Stockholms universitet, 2012)
2013	18	3-4	KARIN RÖNNERMAN Institutionen för pedagogik och specialpedagogik Göteborgs universitet	Wieland Wermke – <i>Development and Autonomy: Conceptualising teachers' continuing professional development in different national contexts.</i> (Stockholm: Stockholms universitet, 2013)
2013	18	3-4	BERNT GUSTAVSSON Institutionen för huma- niora, utbildnings- och samhällsvetenskap Örebro universitet	Magnus Levinsson – <i>Evidens och existens – evidensbaserad undervisning i ljuset av lärares erfarenheter</i> (Göteborg: Göteborgs universitet, 2013)
2013	18	3-4	LARS HOLMSTRAND Linnéuniversitetet	Lena Tyrén – <i>"Vi får ju inte riktigt förutsättningarna för att genomföra det vi vill". En studie om lärares möjligheter och hinder till förändring och förbättring i praktiken</i> (Göteborg: Göteborgs universitet, 2013)

2014	19	1	LARS NAESLUND Institutionen för pedagogik och didaktik Stockholms universitet	Håkan Fleischer – <i>En elev – en dator: Kunskapsbildningens kvalitet och villkor i den datoriserade skolan</i> (Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation, 2013)
2015	20	3-4	ULF BLOSSING Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet	Susanne Westman - <i>Ambiguities and intertwinings in teachers' work: existential dimensions in the midst of experience and global trends</i> (Luleå: Luleå tekniska universitet, 2014)